

De krijgsman als ontwikkelingswerker?

Kees Homan

PSO, CIMIC, IDEA, PRT, SSR en DDR zijn afkortingen die de laatste jaren de vocabulaire van de Nederlandse krijgsmacht hebben verrijkt. Ze zijn een uitvloeisel van de nieuwe activiteiten van de Nederlandse krijgsmacht na het einde van de Koude Oorlog. Hoewel de traditionele taak van de verdediging van het Nederlands grondgebied in het kader van de bondgenootschappelijke verdediging uiteraard de eerste hoofdtaak blijft, is in de praktijk de tweede hoofdtaak - deelname aan vredesondersteunende operaties (*Peace Support Operations*- PSO) -de belangrijkste. Kort samengevat komt deze erop neer dat Nederlandse eenheden in multinationalaal verband niet alleen bijdragen aan het creëren van een veilige en stabiele omgeving in een gebied waarin strijd is geleverd, maar ook bijdragen aan de reconstructie en wederopbouw van de samenleving. Hierbij vervullen de genoemde afkortingen een belangrijke rol. De huidige Nederlandse deelname aan de EU-troepenmacht (EUFOR) in Bosnië en de *International Security Assistance Force* (ISAF) in Afghanistan zijn hier actuele voorbeelden van, in dit artikel, dat voornamelijk informatief van aard is, zal nader worden ingegaan op deze nieuwe activiteiten.

CIMIC

De geschiedenis van Civiel-Militaire Coöperatie (CIMIC)¹ gaat terug tot de Koude Oorlog: militaire eenheden stemden hun optreden en de benodigde ondersteuning af met civiele partijen. Beide partijen werken gezamenlijk in een gebied dat getroffen is door oorlog. Van belang is dat ze elkaar niet in de weg lopen, maar elkaar aanvullen. Het meest in het oog springende element van CIMIC is echter het uitvoeren van projecten ter ondersteuning van de wederopbouw. Zo voerde het Nederlandse UNIFIL-bataljon in Libanon (1979-1985) nevenactiviteiten uit als het bouwen van scholen, het verbeteren van het waterbeheer, het verwerken van vuilnis en het geven van medische hulp. Bij de operatie 'Provide Comfort' in Noord-Irak in het voorjaar van 1991 assisteerden Nederlandse genisten en mariniers bij de reconstructie van de restanten van Koerdische dorpen. De aanpak en financiering van al deze activiteiten was echter weinig gestructureerd.

De deelname aan de *United Nations Transitional Authority in Cambodia* (UNTAC)-operatie in Cambodja (1992-1993) zorgde wat dat betreft voor een doorbraak. Tengevolge van een bezoek van minister Pronk aan Cambodja kreeg het mariniersbataljon een miljoen gulden voor kleinschalige zogenoemde Pronk-projecten. Voorbeelden van uitgevoerde projecten waren het slaan van waterputten, de renovatie van een overdekte marktplaats en medische hulp aan de bevolking. Bij de *United Nations Mission in Haïti* (UNMIH – 1993 - 1996) verzorgden Nederlandse mariniers niet alleen lessen rijvaardigheid en preventief onderhoud voor de Haïtiaanse politie maar werden ook kippen ingeënt.

Ook *Dutchbat* voerde in het voormalig Joegoslavië een aantal humanitaire projecten uit, waarvoor Ontwikkelingssamenwerking fondsen ter beschikking stelde. Het Nederlands bataljon dat sinds de Dayton Vredesakkoorden in Bosnië-Herzegovina verblijft, voerde tot voor kort ook vele CIMIC-projecten uit. Terwijl het bataljon in het

begin zelf kleinschalige herstelwerkzaamheden verrichtte, is dit geleidelijk aan door lokale aannemers overgenomen. Aan het bataljon toegevoegde technische specialisten op het gebied van elektriciteit, verwarming en bouwkunde hielden daarbij toezicht op het tenderen en de voortgang en oplevering van de projecten.

Al deze projecten zijn er voornamelijk op gericht het vertrouwen van de bevolking in de Nederlandse militairen te vergroten, waardoor de vredeshandhavende taak beter uitgevoerd kan worden. De bevolking komt bovendien met nuttige informatie, hetgeen bijdraagt aan de eigen veiligheid van de militairen.

Aangezien CIMIC inmiddels een structureel onderdeel van vredesoperaties is geworden, ontstond niet alleen de behoefte aan een nadere definiëring en afbakening van CIMIC, maar tevens aan een beleidskader voor CIMIC-activiteiten. Defensie verstaat onder CIMIC "de coördinatie van en samenwerking tussen militaire commandanten en de burgerbevolking, inbegrepen nationale en plaatselijke autoriteiten, alsmede internationale, nationale en non-gouvernementele organisaties en instellingen *ter ondersteuning van een militaire opdracht*" (cursivering CH).²

Het beleidskader CIMIC, dat in mei 2003 tot stand kwam, noemt als uitgangspunt voor CIMIC-activiteiten: "Zo civiel als mogelijk en zo militair als nodig."³ Het document onderscheidt de volgende doelstellingen van CIMIC. In de eerste plaats ondersteunt civiel-militaire samenwerking het vredesproces en de veiligheid (*force protection*). CIMIC-activiteiten kunnen een stabiliserende werking hebben, waardoor de kansen op het succesvol verloop van het vredesproces groter zullen worden. Daarnaast biedt CIMIC steun aan de bevolking in het kader van *force acceptance* en geeft het een signaal af van de internationale gemeenschap, dat de (vredes-)operatie voorwaardenscheppend is voor het proces van wederopbouw. Tussen *force protection* en *force acceptance* bestaat uiteraard een relatie. Tenslotte draagt CIMIC - op beperkte schaal - bij aan het daadwerkelijk herstel van de infrastructuur in het voormalig conflictgebied. De tijdelijke vervulling van bestuurs- en politietaken kan, afhankelijk van de omstandigheden, eveneens tot de CIMIC-activiteiten behoren. Benadrukt dient te worden dat CIMIC geen wederopbouw is. De projecten dienen ter ondersteuning van de militaire missie en kunnen in het algemeen betiteld worden als kleinschalige *hearts and minds* activiteiten.⁴ Ook zullen militairen geen activiteiten ontplooiën die door civiele instanties kunnen worden uitgevoerd.

Voor CIMIC-gerelateerde aangelegenheden bestaat sinds 2003 een interdepartementale overlegstructuur waaraan de ministeries van Buitenlandse Zaken, Ontwikkelingssamenwerking en Defensie deelnemen, en op uitnodiging andere departementen en non-gouvernementele organisaties (NGO's).

CIMIC in Irak

Hoe groot de vlucht is die CIMIC de laatste jaren heeft genomen, tonen de recente activiteiten op dit gebied van de Nederlandse *Battlegroup* in Irak aan.⁵ Doelstelling van de Nederlandse missie was om in de zuidelijke provincie Al Muthanna te assisteren bij de wederopbouw van Irak door het creëren van een veilige en stabiele omgeving. De *Coalition Provisional Authority* (CPA) had de missie tevens taken opgedragen die gericht waren op het verbeteren van de leefomstandigheden van de bevolking. De CPA deed dit omdat er - zeker na de grote aanslag op het VN-kantoor in Bagdad - onvoldoende hulporganisaties waren om deze taken uit te voeren. Mede om aan deze taken te kunnen voldoen werd een substantiële CIMIC-capaciteit in de organisatie van

het bataljon opgenomen. Nederlandse CIMIC-militairen hebben in Irak voor een bedrag van meer dan tien miljoen dollar rond de 600 projecten begeleid op de deelgebieden bruggen en wegen, onderwijs, elektriciteit, brandstof, gezondheid, landbouw, welzijn, water en riolering. Behalve Nederlandse overheidsfondsen beschikte de *battlegroup* in het begin ook over gelden van de CPA en de *Multinational Division South East* (MND SE), onder welke divisie de Nederlandse militairen vielen.

Met de aanwezige, veelal lokale, vertegenwoordigers van de internationale hulporganisaties zoals CARE, USAID en Save the Children, werden activiteiten afgestemd tijdens de wekelijkse MND-vergaderingen. Van CIMIC-zijde is herhaaldelijk geprobeerd om meer hulporganisaties te interesseren voor de provincie AL Muthanna. Dit heeft echter weinig vruchten afgeworpen. De verklaring hiervoor wordt gezocht in het feit dat de meeste organisaties hun aanwezigheid lieten afhangen van die van de VN. Indachtig het uitgangspunt zo civiel als mogelijk en zo militair als noodzakelijk zijn CIMIC-projecten zodra dat mogelijk was overgedragen aan non-gouvernementele en internationale organisaties.

IDEA

In 2001 breidde Defensie haar activiteiten bij vredesoperaties uit. Naast CIMIC kwam er nu ook IDEA (*Integrated Development of Entrepreneurial Activities*) - een project dat is opgezet door het Platform Defensie-Bedrijfsleven, waarbij mensen uit het Nederlands bedrijfsleven worden ingezet als reserve-officier of gemilitariseerd burger om in een crisisgebied lokale ondernemers te adviseren. Zij stimuleren het opnieuw opstarten van economische activiteiten en de werkgelegenheid in een crisisgebied. De gespecialiseerde kennis van deze accountants, bankiers, ondernemers en consultants op het gebied van het midden- en kleinbedrijf (MKB) wordt ingezet als onderdeel van de CIMIC-activiteiten die een Nederlandse eenheid ter plaatse opzet. Op deze wijze wordt *local capacity & know how* op MKB-gebied opgebouwd.

Van 2001 tot 2004 richtte het IDEA-project zich op het Nederlandse operatiegebied in Bosnië-Herzegovina. Met vallen en opstaan hebben de bijna 250 IDEA-deelnemers in die vier jaar adviezen gegeven aan ongeveer 400 ondernemers. Zij hebben een structuur en werkmethode ontwikkeld die kan rekenen op steun van een groot aantal partijen: het ministerie van Defensie, VNO-NCW, de politiek, de pers, de ministeries van Ontwikkelingssamenwerking en Buitenlandse Zaken en, schoorvoetend, ook van een aantal NGO's. De organisatie en personeelskosten worden - net als bij CIMIC - betaald door Defensie.

CIMIC Group North

Ook de NAVO is zich op CIMIC gaan richten. Tijdens de Koude Oorlog kreeg civiel-militaire samenwerking bij het bondgenootschap een veel beperktere invulling dan nu. De belangrijkste taak was de verdediging van het verdragsgebied, en civiel-militaire samenwerking beperkte zich voornamelijk tot *Host Nation Support*. Deze hoofdzakelijk logistieke functie moest bevoorrading en transport in oorlogstijd veilig stellen waar deze afhankelijk was van samenwerking met de eigen civiele autoriteiten.

Teneinde de NAVO bij de huidige complexe vredesoperaties van CIMIC-capaciteiten te voorzien, richtten Denemarken, Duitsland, Nederland, Noorwegen, Polen en de Tsjechische Republiek op 15 januari 2003 in Budel de *CIMIC Group North* op.⁶ Deze

groep beschikte over een staf om een grote (land)operatie met CIMIC te ondersteunen en over een pool van functioneel specialisten (reserve-officieren) op het gebied van bestuurlijke zaken, civiele infrastructuur, economische en commerciële activiteiten, humanitaire hulpverlening en culturele aangelegenheden. *CIMIC Group North* was in zijn oorspronkelijke opzet echter geen lang leven beschoren. Aangezien de meeste hoofdkwartieren nu beschikken over een eigen CIMIC-stafcapaciteit en de meeste landen er in de praktijk toch de voorkeur aan gaven hun eenheden met een eigen CIMIC-capaciteit uit te rusten, is het de bedoeling *CIMIC Group North* om te vormen tot een expertisecentrum. Daarnaast verzorgt de groep CIMIC-opleidingen voor de NAVO en blijft dit ook in de toekomst doen. De Nederlandse functioneel specialisten zijn inmiddels bij het Operationeel Commando van de Koninklijke Landmacht ondergebracht.

PRT

Een nieuw fenomeen is het Provinciaal Reconstructie Team (PRT) in Afghanistan.⁷ Het Nederlandse PRT met zo'n 150 militairen, dat sinds 1 oktober 2004 operationeel is in de provincie Baghlan heeft als missie "het scheppen van omstandigheden en randvoorwaarden voor het bereiken van stabiliteit, teneinde de Afghaanse regering in de provincie Baghlan in staat te stellen haar invloed en autoriteit te vergroten en de oorzaken van instabiliteit te minimaliseren." Taken van het PRT zijn onder andere het assisteren van de Afghaanse regering in het uitbreiden van haar invloed in de provincie Baghlan en het assisteren van de regering. Kernactiviteiten van het PRT zijn het optreden van de Observatie en Liaison Teams. Hoewel wederopbouw geen primaire taak is, voert het PRT in het kader van CIMIC toch activiteiten uit die de opbouw ondersteunen, c.q. aanwezige tekortkomingen in de wederopbouw opvullen. Voorbeelden van CIMIC-activiteiten om het draagvlak voor de eigen aanwezigheid te vergroten zijn het verbeteren van een radio- en tv-zender en de bouw van een politiepost. De Nederlandse ambassade beschikt over een budget om wederopbouwprojecten in de omgeving van het PRT te ondersteunen. Deze projecten worden in principe niet door militairen uitgevoerd, maar door in het gebied aanwezige NGO's.

Sinds 3 augustus jl. zijn bij het Nederlandse PRT in Pol-e-Khomri ook IDEA-workshops van start gegaan. In een periode van zes tot twaalf weken brengen bedrijfsspecialisten op deze manier kennis en ervaring over op ondernemers. Het betreft onder meer deskundigheid op economisch en bedrijfsmatig gebied, maar ook op het terrein van opleidingen, marktontwikkelingen, hulp bij verkrijgen van leningen en het opzetten van brancheverenigingen. IDEA fungeert als sparringpartner, reikt ideeën, denkwijzen en mogelijkheden aan, waarbij de ondernemers zelf oplossingen zoeken voor de door hen geïdentificeerde problemen. Dit onder het motto dat oplossingen die vanuit de groep zelf komen sneller worden geaccepteerd en gedragen.

Stabiliteitsfonds

Het in 2003 opgerichte Stabiliteitsfonds vormde een kleine doorbraak in het beleid op het gebied van vrede, veiligheid en ontwikkeling.⁸ Dit fonds wordt namelijk gefinancierd uit Official Development Assistance (ODA) en niet-ODA gelden. Voor ODA geldt de UN-norm van 0,7 procent van het BNP. In totaal gaat het bij het Stabiliteitsfonds om ongeveer 90 miljoen euro op jaarbasis. Het fonds is bedoeld om op snelle en flexibele wijze activiteiten te financieren op het snijvlak van vrede, veiligheid en ontwikkeling in landen en regio's die

dreigen af te glijden naar een gewelddadig conflict of waar zich al een conflict voltrokken heeft. Het fonds dient om instabiliteit en gewapende conflicten in ontwikkelingslanden effectiever tegen te kunnen gaan door meer samenhang aan te brengen tussen het ontwikkelingsbeleid en het veiligheidsbeleid. Het gaat hierbij vooral om ondersteuning van vredesprocessen, uitzending van waarnemers en deskundigen voor crisisbeheersing, ontwapening, demobilisatie en reïntegratie, hervorming van de veiligheidssector, het tegengaan van proliferatie van kleine wapens, ontmijning, en bevordering van vredeshandhavingsactiviteiten door ontwikkelingslanden. Voorbeelden van activiteiten die door het Stabiliteitsfonds werden gefinancierd, zijn de demobilisatie en reïntegratie en het opruimen van landmijnen en kleine wapens in Afghanistan, de ondersteuning van de missie van de Afrikaanse Unie (AMIS II) in Darfur en de reïntegratie van rebellen in de Burundese krijgsmacht.

De instelling van het Stabiliteitsfonds leidt dus niet tot 'vervuiling' van ontwikkelingssamenwerking. Bepaalde activiteiten die niet voldoen aan de ODA-normen worden op deze wijze immers ook niet aan ODA toegerekend. Het Stabiliteitsfonds is er ook niet om Nederlandse eenheden in te zetten bij VN-vredesmissies. Hiervoor bestaat een aparte voorziening, namelijk de post HGIS (Homogene Groep Internationale Samenwerking) waaruit vredesoperaties en de VN-contributie worden betaald.

Verruiming van ODA-criteria

Nederland pleit binnen de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) al enige jaren ervoor om activiteiten op het snijvlak van vrede, veiligheid en stabiliteit die ontwikkelingsrelevant zijn en waarvoor bij de toerekening aan de ontwikkelingsbegroting een kunstmatige scheiding tussen civiele en militaire organisaties in stand wordt gehouden, onder ODA te brengen op basis van nauw omschreven criteria. Dit heeft in maart 2005 geleid tot nieuwe afspraken in OESO-verband, waardoor zes thema's zijn toegevoegd aan de Lijst met activiteiten die uit ontwikkelingsuitgaven gefinancierd mogen worden. Het gaat hierbij om:

- democratische controle en management van veiligheidsuitgaven;
- versterken van de rol van maatschappelijke organisaties op veiligheidsgebied;
- steun aan wetgeving ter voorkoming van de rekrutering van kindsoldaten;
- verbetering van democratisch bestuur binnen de veiligheidssector;
- niet-militaire activiteiten ten bate van vredesopbouw, conflictpreventie en conflictresolutie; en
- controle, preventie en reductie van kleine wapens.⁹

Nederland heeft hiermee voorlopig de grenzen bereikt van wat mogelijk is in de ODA-discussie binnen de OESO. Het is niet waarschijnlijk dat op korte termijn een verdere aanpassing van de criteria komt. Dit betekent dat er vooral naar oplossingen zal moeten worden gezocht binnen bestaande parameters en financieringsmodaliteiten. In de praktijk komt dit neer op het benutten van het Stabiliteitsfonds. Dit laat echter onverlet dat er op termijn nog steeds moet worden nagegaan hoe de mogelijkheden te verbreden.

Wederopbouw

De onlangs verschenen notitie *Wederopbouw na gewapend conflict* van de ministeries van Buitenlandse Zaken, Defensie en Economische Zaken, is een nieuwe ontwikkeling in de relatie tussen Defensie en Ontwikkelingssamenwerking.¹⁰ De afgelopen jaren hebben

geleerd dat vrede en veiligheid voorwaarden zijn voor duurzame ontwikkeling. De notitie stelt dan ook dat in het wederopbouwproces een taak is weggelegd voor Defensie. Dit geldt in het bijzonder voor hervorming van de veiligheidssector (*Security Sector Reform - SSR*) en voor demobilisatie (*Disarmament, Demobilisation and Reintegration - DDR*).

Een structureel beleid inzake onveiligheid dient te beginnen met de aanpak van de structuren die de veiligheid dienen te garanderen. De veiligheidssector is hierbij cruciaal, maar werd vanuit het perspectief van Ontwikkelingssamenwerking tot nu toe over het hoofd gezien. In ontwikkelingslanden neemt de veiligheidssector een autonome positie in: zij is politiek machtig, technisch ontransparant en onttrekt zich veelal aan civiele en democratische controle. Hervorming van de veiligheidssector (leger en politie) moet daarom een integraal onderdeel gaan vormen van wederopbouwprocessen, waarbij militaire en ontwikkelingsdeskundigheid moeten worden gebundeld.¹¹

SSR

SSR is het proces om moderne, effectieve en professionele veiligheidsstructuren op te bouwen die onder democratische en financiële controle functioneren. SSR is ook een van de kernelementen in het realiseren van de doelstellingen van *human security*, ook wel omschreven als *freedom from fear en freedom from want*. Het streven naar veiligheid wordt hierbij gedefinieerd als het creëren van een veilige en zekere omgeving voor staten en de mensen die daar deel van uitmaken. Veiligheid heeft lokale, nationale en internationale aspecten, waarbij spillover van verschillende conflict niveaus een groot risico vormt. Het is dan ook van belang dat de nationale capaciteit van landen in het veiligheidsdomein toereikend is om dit te voorkomen. Dit vereist niet alleen dat de actoren die voor veiligheid verantwoordelijk zijn (zoals politie en strijdkrachten) over voldoende capaciteit beschikken om effectief op te treden (*hardware*). Het vereist ook dat de veiligheidsactoren democratisch gestuurd worden, op transparante wijze verantwoording afleggen voor hun handelen, en opereren volgens internationaal geaccepteerde normen (*software*). In veel ontwikkelingslanden, en vooral in postconflictsituaties, vormen deze aspecten een groot probleem. SSR moet worden gezien als een essentieel onderdeel van een groter pakket aan instrumenten dat wordt ingezet om de kans op verzwakking van de staat of het falen hiervan te voorkomen. De eerdergenoemde verruiming van de ODA-criteria maakt het nu ook mogelijk dat militairen kunnen adviseren bij SSR en DDR van conflictpartijen. De expertise op dit gebied is bij Defensie ruim aanwezig.

Operationalisering van SSR

De concrete operationalisering van het SSR-beleid in Den Haag vindt plaats via het nieuw opgerichte interdepartementaal SSR Team. Dit team, bestaande uit medewerkers van de ministeries van Defensie, Buitenlandse Zaken en Ontwikkelingssamenwerking, is ondergebracht bij Buitenlandse Zaken/Ontwikkelingssamenwerking en wordt aangestuurd door de Stuurgroep Veiligheid & Wederopbouw. Het team zal zich richten op de volgende taken:

- SSR verkenningmissies en het voeren van overleg met c.q. geven van aanwijzing aan de defensie-attachés om vast te stellen waar mogelijke SSR-interventies gepleegd kunnen worden;
- het inhuren van consultants: *governance* experts (democratische controle, accountability, *expenditure* management), specifieke militaire expertise (*human resources management, stockpiling* expertise, training);
- politieke lobby bij internationale organisaties zoals EU, NAVO, VN en Wereldbank in nauwe samenwerking met posten;

- facilitering van SSR-training voor medewerkers van posten (eventueel samen met het Verenigd Koninkrijk); en
- het voorbereiden, aansturen en evalueren van Nederlandse SSR-activiteiten in ontwikkelingslanden, zoals het geven van (militair) advies, het opleiden van politiefunctionarissen en militairen, en het organiseren van harmonisatieprogramma's.

Bij de operationalisering van het SSR-beleid zal naast personele inzet van het ministerie van Defensie vooral worden gekeken naar mogelijkheden om vanuit Ontwikkelingssamenwerking bij te dragen aan de financiering van activiteiten.

In het Verenigd Koninkrijk kent het ministerie van Defensie al enkele jaren een dergelijk team, het *Security Sector Development Advisory Team*. Naast medewerkers van Defensie maken ook medewerkers van Ontwikkelingssamenwerking hier deel van uit. De activiteiten omvatten onder meer het adviseren over civiele controle op het veiligheidsbeleid, samenwerking tussen de instituties in de veiligheidssector, logistieke planningssystemen en veranderingsmanagement. De samenwerking tussen Ontwikkelingssamenwerking en Defensie geschiedt in dit land op basis van het pragmatische beginsel: "If you want to change something, you have to put your hands in." - een benadering waarmee ook onze krijgsmacht zijn voordeel kan doen.

Op internationaal niveau is een groeiend aantal organisaties betrokken bij SSR. De NAVO speelde een belangrijke rol bij de hervormingen van de strijdkrachten in de nieuwe Lidstaten. De EU is, in het kader van het geactiveerde Gemeenschappelijk Buitenlands en Veiligheidsbeleid (GBVB) en het Europees Veiligheids- en Defensiebeleid (EVDB), ook in toenemende mate actief in deze sector (denk aan de Democratische Republiek Congo, Georgië en de Balkan).

De krijgsmacht en NGO's

De Nederlandse militairen krijgen, nu zij zich steeds frequenter en intensiever op het terrein van noodhulp, reconstructie en ontwikkelingswerk begeven, steeds vaker en directer met NGO's te maken. De NGO's beschouwen dit van oudsher als hun domein. Dit leidt soms tot spanningen vanwege verschillen in doelstellingen, beslissingsstructuren, werkwijzen, mandaat, en wederzijds bestaande vooroordelen.¹² NGO's benadrukken hun onpartijdigheid, neutraliteit en onafhankelijkheid en vinden vaak dat militairen -als instrument van de politiek - partijdig zijn. Dit vormt een obstakel voor samenwerking tussen beiden. Door samen te werken met militairen vrezen NGO's niet alleen hun onpartijdigheid te verliezen, maar ook zijn zij bang een militair doelwit te worden.

Bovendien vinden NGO's dat er sprake is van vervuiling van het budget van Ontwikkelingssamenwerking, omdat activiteiten verricht door militairen op het gebied van wederopbouw, gefinancierd worden uit dit budget. Toch lijkt er de laatste tijd een zekere toenadering te ontstaan van sommige NGO's richting Defensie. Zo loopt bijvoorbeeld de samenwerking tussen het PRT en NGO's in Afghanistan steeds beter. Gezien het nieuwe paradigma bij Ontwikkelingssamenwerking dat veiligheid en ontwikkeling onverbrekkelijk met elkaar verbonden zijn, is nauwere samenwerking niet alleen wenselijk, maar ook noodzakelijk voor effectieve *nation-building*. Voorkomen moet echter worden dat er branchevervaging en rolwisseling tussen krijgsmacht en ontwikkelingsorganisaties optreedt.

Voor een vruchtbare samenwerking tussen NGO's en militairen dienen beide partijen in ieder geval meer te weten van elkaars verwachtingen, cultuur, doelstellingen en taken. Dit dient dan ook een structureel onderdeel van de opleidingen bij de krijgsmacht te worden - iets dat het overigens gedeeltelijk al is.

Tot slot

Het voorgaande overzicht van nieuwe activiteiten van de Nederlandse krijgsmacht laat zien dat bij de complexe vredesoperaties de behoefte ontstond aan beleid op het gebied van wederopbouw en CIMIC. Uitgangspunt van dit beleid is dat alleen een gezamenlijke inzet van militaire en civiele instrumenten kan leiden tot succes. Daar waar militairen zich begeven op het terrein van wederopbouw geldt: 'zo civiel als mogelijk en zo militair als nodig'. CIMIC dient primair ter ondersteuning van de militaire opdracht, waarbij *force protection* en *force acceptance* vooropstaan. Met het nieuwe geïntegreerde veiligheidsbeleid, dat stelt dat veiligheid en ontwikkeling onverbrekkelijk met elkaar verbonden zijn, gaat de Nederlandse militair nu ook activiteiten ontplooien op het gebied van SSR en DDR en zich hiermee ook op het gebied van wederopbouw manifesteren. Militairen en NGO's zullen elkaar hierbij steeds meer ontmoeten.

Mr. drs. C. Homan is verbonden aan het Instituut Clingendael.

Noten:

- ¹ Zie M.T.I. Bollen, R.V.A. Janssens, H.F.M. Kirkels, J.L.M. Soeters (eds.) 'Civil-Military Cooperation, A Marriage of Reason', *NL ARMS, Netherlands Annual Review of Military Studies* 2002, Royal Netherlands Military Academy, 2002.
- ² Kamervragen en antwoorden, 9 januari 2001.
- ³ Kaderbrief Beleidskader Civiel Militaire Samenwerking, 19 mei 2003.
- ⁴ J. van der Woerd, 'Wederopbouw en de grenzen van CIMIC, een discussiestuk', in: *Carré* 4/5-2004 - pp. 32-33.
- ⁵ Zie H.J.M. van Horssen en R. Moelker, 'Richard Oppelaar, militair-diplomaat in Irak, Een portret van een commandant der mariniers in Irak', in: *Kernvraag2004/1* nr. 132-pp. 60-68; en R.W. Knops, 'Mission Iraq' (Deel 1), in *Carré* 2-2005-p.20.
- ⁶ *Ibid* 1 - pp. 73-95.
- ⁷ Zie *Provincial Reconstruction Teams and Humanitarian-Military Relations in Afghanistan*, Save the Children, 2004, en Joeri Boom, 'Tussen krijgsheren en terroristen', in *Internationale Samenwerking*, december/januari 2004/5 - pp. 18-21.
- ⁸ Kamerbrief Oprichting Stabiliteitsfonds, 3 oktober 2003.
- ⁹ 'Kamerbrief rapportage OESO/DAC-High Level Meeting', *Factsheet ODA Vrede en Veiligheid*, 21 april 2005.
- ¹⁰ Notitie *Wederopbouw na gewapend conflict*, ministeries van Buitenlandse Zaken, Defensie en Economische Zaken, maart 2005. 11. Een ruimere interpretatie van SSR omvat naast de strijdkrachten en politie ook instellingen als de rechterlijke macht en de douane. Kortom, het totaal van instellingen en diensten die zich bezighouden met het publieke goed 'veiligheid'.
- ¹¹ Zie Jane Chanee, 'Security Sector Reform: Issues, Challenges and Prospects', *Adelphi Paper* 344, The International Institute for Strategic Studies, June 2002; en 'Security System Reform and Governance: Policy and Good Practice', *OECD Observer*, May 2004.
- ¹² Zie voor een voorstander van een militaire rol bij wederopbouw, Kathleen Ferrier, 'Ontwikkelingshulp door militairen kán', in: *Het Goede Leven*, 9 september 2005. Zeer kritisch hierover zijn, Saskia Kouwenberg, 'Hulp door militairen is vaak funest voor hulpverleners', in: *NRC Handelsblad*, 18 augustus 2004; en 'Militairen zijn geen hulpverleners', interview met Novib-directeur Sylvia Borren, in: *Civiel/Militair*, nr. 3 najaar 2003-pp. 4-7.